

آشنایی با نوآوری‌های طرح اصلاح قانون صدور چک

یکی از نیازهای امروز در مبادلات تجاری، خرید نسبه و مدت‌دار است. در این فرآیند فرد با اتکا به درآمدهای بعدیش اقدام به تأمین نیازهای امروزیش می‌کند.

یکی از نیازهای امروز در مبادلات تجاری، خرید نسبه و مدت‌دار است. در این فرآیند فرد با اتکا به درآمدهای بعدیش اقدام به تأمین نیازهای امروزیش می‌کند. در کشور ما چک اصلی‌ترین ابزار معامله‌ای است که چنین کارکردی را برای فعالان اقتصادی ایجاد می‌کند. طبق آمارهای رسمی کشور، بیش از ۴۲ درصد حجم منابع مالی کشور از طریق چک جابه‌جا می‌شود؛ که نشان‌دهنده اهمیت بالای چک به‌عنوان سهل‌الوصول‌ترین و ارزان‌ترین ابزار معامله مدت‌دار در نظام پولی و مالی کشور است.

به گزارش «تابناک»؛ ضرورت کارآمدسازی چک و بهره‌رسانی از مزایای منحصربه‌فرد در مبادلات اقتصادی، اصلاح و بازنگری هفت‌باره قانون چک در مقاطع زمانی مختلف را در پی داشته است. بااین‌وجود، اما به دلیل عدم اتخاذ رویکرد متناسب با کارکرد حقیقی و فعلی چک در اصلاح قانون مذکور، مشکلات عدیده‌ای برای فعالان اقتصادی به وجود آمده است.

اهم مسائلی که اصلاح قانون صدور چک را الزامی می‌کند به شرح ذیل است: دومین رتبه ورودی پرونده حقوقی به قوه قضاییه: حجم قابل‌توجهی از پرونده‌های ورودی قوه قضاییه مربوط به چک برگشتی است. مطابق اظهارنظر رسمی مسئولان دستگاه قضا دعاوی مربوط به چک دومین خواسته دادگاه‌های حقوقی کشور می‌باشد.

چک برگشتی پنجمین مانع جدی فضای کسب و کار از نظر بنگاه‌های اقتصادی: در شرایط رکود و تنگنای مالی در سال‌های اخیر، بنگاه‌های اقتصادی به سمت معاملات مدت‌دار از طریق چک حرکت کرده‌اند. متأسفانه عدم ساماندهی و تقویت اعتبار و اطمینان به چک به‌عنوان مهم‌ترین ابزار خرید مدت‌دار منجر به ایجاد مشکلات روزافزون برای فعالان اقتصادی و وخیم‌تر شدن اوضاع کسب و کار شده است. این امر با افزایش ریسک معاملات و ناامنی در فضای کسب و کار، مانع رونق تولید و اشتغال‌زایی شده است. طبق آمار بانک مرکزی در سال ۱۳۹۶ حدود ۱۷ میلیون و ۲۰۰ هزار فقره چک برگشتی خورده است. بر اساس گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس وضعیت چک‌های برگشتی در سال‌های اخیر وخیم‌تر شده است. شاخص چک‌های برگشتی در تابستان ۹۲ و ۹۴ از نظر بنگاه‌های اقتصادی ۱۴ امین مانع و دغدغه تأثیرگذار بر محیط کسب و کار بوده است. اما در بهار سال ۹۵، این شاخص با ۹ پله صعود به پنجمین مانع جدی کسب و کار تبدیل شده است که نشان از وخامت اوضاع چک برگشتی در سال‌های اخیر دارد.

اطاله دادرسی در پرونده‌های چک و عدم احقاق حقوق فعالان اقتصادی: مجموع تعداد پرونده‌های حقوقی و کیفری تشکیل شده در خصوص مطالبه وجه چک برگشتی در سال ۹۴، کمتر از ۴ درصد تعداد چک‌های برگشتی در همان سال است. بر اساس آمارهای غیررسمی، رسیدگی به پرونده‌های مطالبه وجه چک به‌طور میانگین حدود ۱ تا ۲ سال به طول می‌انجامد که در این بین وجود برخی گریزگاه‌های حقوقی ناشی از فرآیندهای ناقص و نادرست رسیدگی مانند اعسار و ابلاغ نیز بر مشکلات و فرسایش‌های زمانی فوق افزوده است. توسل متغلبانه به این خلأهای حقوقی در برخی موارد در عمل امیدی برای احقاق حق گیرنده چک باقی نمی‌گذارد و اجرای حکم صادره را با بن‌بست جدی مواجه می‌کند.

چک حامل یکی از بهترین ابزارهای پول‌شویی: عدم ساماندهی و رهگیری جریان چک در مسیر صادرکننده تا بانک، منجر به تبدیل چک به‌عنوان ابزار طلایی پول‌شویی در کشور شده است. خلأهای حقوقی ظهرونی چک و شیوع چک حامل سبب شده است که به‌راحتی امکان انجام معاملات کثیف و مخفی نگه‌داشتن آن‌ها از چشم نظام مالی و دستگاه‌های نظارتی مهیا شود. راحتی‌ترین طرق مخفی کردن معاملات در کشور انجام معاملات به‌وسیله ظهرونی چک است که به دلیل عدم ثبت معامله و پرداخت‌ها، امکان ردیابی معاملات وجود ندارد و همین امر تسهیل‌کننده

پول و زنجی و شویی به و زنجی و وسیله چک است. ‏

‏ ۵_ هزینه دادرسی بالا: ‏ در طی فرآیند رسیدگی چک در دعاوی حقوقی (به و زنجی و عنوان بالاترین سهم مسیره های قضایی مطالبه وجه چک) هزینه دادرسی و هزینه مربوط به وکیل بسته به شرایط تقریباً به ۲۰ درصد مبلغ چک می و زنجی و رسد. البته مهم و زنجی و ترین هزینه یک پرونده چک، هزینه فرصت از دست و زنجی و رفته دارنده چک است. به همین دلیل بسیاری از فعالان اقتصادی هنگام برگشت خوردن چک ترجیح می و زنجی و دهند به دستگاه قضایی مراجعه نکنند و حق خود را از طرق دیگر پیگیری کنند ‏ ‏ ‏

‏ ۷_ عدم تقارن اطلاعات گیرنده و صادرکننده چک به دلیل نبود نظام اعتبار سنجی: از دیگر مشکلات حوزه چک عدم تقارن اطلاعات هنگام انجام معامله است. بدین معنی که صادرکننده چک نسبت به کالای فروشنده یا گیرنده اشراف نسبی اطلاعاتی دارد، اما گیرنده هیچ امکانی جهت اطلاع از وضعیت اعتباری صادرکننده چک ندارد. ‏

به نوشته « اطلاعات » نکات مفیدی که میتواند باعث آگاهی گیرنده چک از وضعیت اعتباری صادرکننده چک بشود عبارت است از: ‏

* تعداد برگه و زنجی و های چک قبلی صادر شده توسط صادرکننده در طول ۵ سال گذشته (به و زنجی و عنوان شاخصی برای ارزیابی سابقه فعالیت تجاری)

* تعداد و ارزش چک برگشتی صادرکننده (به و زنجی و عنوان شاخصی برای سنجش اهلیت صادرکننده)

* میزان ‏ تعهدات جاری صادرکننده چک (به و زنجی و عنوان شاخصی برای سنجش مطالباتی که صادرکننده در آینده برای خود ایجاد کرده است).

۸_ ضعف نظارت و کنترل بانک مرکزی بر فرآیند صدور چک: در حال حاضر نظارت دقیقی بر فرآیند صدور چک وجود ندارد، هر چند با راه و زنجی و اندازی فاز اول سامانه صیاد توانایی بانک مرکزی در نظارت بر فرآیند صدور دسته و زنجی و چک اندکی بهبود می و زنجی و یابد، اما با این و زنجی و وجود همچنان در فرآیند نظارت بانک مرکزی ضعف و زنجی و های اساسی وجود دارد. ‏

بانک مرکزی هیچ نظارت و کنترلی بر لحظه صدور برگه چک ندارد. همین موضوع به بستر مناسبی برای سوء استفاده افراد سودجو تبدیل و زنجی و شده است تا بتوانند به سهولت و بدون هیچ و زنجی و گونه نظارتی اقدام به صدور چک بدون پشتوانه بکنند. نبود ساز و کار و زنجی و های نظارتی مناسب، امکان کنترل افراد پرخطر را بانک را از بانک مرکزی سلب کرده است. ‏

وجه دیگر ضعف نظارت بانک مرکزی ضعف نظارت در مرحله صدور دسته و زنجی و چک است. به و زنجی و عنوان و زنجی و مثال هنگام اعطای دسته و زنجی و چک به افراد ساز و کار مناسبی برای سنجش اعتبار افراد و اعطای دسته چک متناسب با اعتبار آنها وجود ندارد و در بسیاری از موارد به افراد مختلف با سابقه و اهلیت متفاوت دسته و زنجی و چک و زنجی و های یکسان داده می و زنجی و شود. ‏

‏ ۹_ عدم مسئولیت بانک در خصوص خسارات ناشی از تخلفات کارمندان: ‏ از دیگر مسائل، تخلف کارمندان شعب بانک و زنجی و ها در اجرای تکالیف قانون چک است. تخلفات کارمندان بانک به طور کلی در دو حوزه دسته و زنجی و بندی می و زنجی و شود: ‏ ۱_ صدور دسته و زنجی و چک برای افراد دارای ممنوعیت در قانون صدور چک، ‏ ۲_ عدم اجرای کامل تکالیف مندرج در قانون صدور چک برای کارمندان بانک و زنجی و ها، ۳_ عدم ثبت سوابق چک برگشتی برخی مشتریان توسط کارمندان بانک و زنجی و ها به منظور حفظ مشتریان یا در قبال دریافت رشوه و زنجی و تحمیل خسارت و زنجی و های ناشی از تخلفات فوق بر دارنده چک برگشتی به دلیل خلای قانونی، قانون صدور چک است. ‏

‏ ۱۰_ اتکا صرف به لاشه کاغذی چک ‏: در حال حاضر، صدور چک صرفاً مبتنی بر کاغذ بوده و اطلاعات مندرج در لاشه کاغذی چک در هیچ جای دیگری به طور متمرکز و سیستماتیک ثبت و پشتیبان گیری نمی و زنجی و شود. به همین دلیل امکان سرقت، جعل، مفقود و مخدوش شدن برگه چک، از بین رفتن آن در حوادثی همچون زلزله و آتش و زنجی و سوزی وجود دارد که منجر به شکل و زنجی و گیری دعاوی حقوقی و کیفری متنوعی خواهد شد. ‏

نوآوری؛ های صورت گرفته در طرح اصلاح و الحاق موادی به قانون صدور چک به شرح ذیل می‌باشد؛
۱_ خروج صدور دسته‌چک از دست بانک؛ ها و تمرکز آن در بانک مرکزی با راه‌اندازی طرح صیاد؛ مطابق ماده ۵ طرح مذکور، بانک مکلف است برای ارائه دسته‌چک به مشتریان خود، صرفاً از طریق سامانه صدور یکپارچه چک (صیاد) نزد بانک مرکزی اقدام کند. این سامانه پس از اطمینان از صحت مشخصات متقاضی با استعلام از سامانه نظام هویت؛ سنجی الکترونیکی بانکی (نهاب) و نبود ممنوعیت قانونی، نسبت به دریافت گزارش اعتباری از سامانه ملی اعتبارسنجی موضوع مواد ۵ و ۸؛ قانون تسهیل اعطای تسهیلات و کاهش هزینه؛ های طرح و تسریع در اجرای طرح؛ های تولیدی و افزایش منابع مالی و کارایی بانک؛ ها؛ یا رتبه‌بندی اعتباری از شرکت؛ های موضوع بند ۲۱ ماده ۱؛ قانون بازار اوراق بهادار؛ اقدام نموده و متناسب با نتایج دریافتی، سقف اعتبار مجاز متقاضی را محاسبه و به هر برگه شناسه یکتا، حداکثر مبلغ و مدت اعتبار اختصاص می‌دهد.

ماده ۲۱ مکرر- بانک مرکزی مکلف است ظرف دو سال پس از تصویب این قانون در مورد اشخاص ورشکسته یا دارای چک برگشتی رفع سوء اثر نشده، از دریافت دسته چک و صدور چک جدید در سامانه صیاد و استفاده از چک موردی جلوگیری کرده و همچنین امکان استعلام آخرین وضعیت صادرکننده چک شامل سقف اعتبار مجاز، سابقه چک برگشتی در سه سال اخیر و میزان تعهدات؛ چکهای تسویه نشده را صرفاً برای کسانی که قصد دریافت چک را دارند، فراهم نماید.

۲_ منوط کردن اعتبار چک به ثبت اطلاعات آن در سامانه؛ طبق ماده ۸ طرح مذکور، بانک مرکزی مکلف است سامانه؛ ای تهیه کند تا پس از دو سال از لازم‌الاجرا شدن این قانون، صدور هر برگه چک مستلزم ثبت مشخصات هویتی دریافت‌کننده، مبلغ و تاریخ سررسید چک برای شناسه یکتای برگه چک توسط صادرکننده در سامانه مذکور بوده و امکان انتقال چک به شخص دیگر توسط دارنده تا قبل از تسویه، صرفاً با ثبت هویت گیرنده جدید برای همان شناسه یکتای چک در آن سامانه امکان‌پذیر باشد. سامانه به‌گونه‌ای تنظیم شده است که در صورت وجود چک برگشتی در سابقه صادرکننده اجازه صدور برگه چک جدید به وی داده نخواهد شد.

۳_ حذف چک حامل به عنوان بهترین ابزار پول‌شویی؛ بر اساس تبصره ۱ ماده ۸ طرح، پس از گذشت دو سال از لازم‌اجرا شدن این قانون، صدور یا انتقال چک در وجه حامل ممنوع و معیار پرداخت چک از سوی بانک اطلاعات مندرج در سامانه خواهد بود.

۴_ برقراری تقارن اطلاعات هنگام صدور برگه چک با ایجاد امکان استعلام وضعیت اعتباری در سامانه صیاد؛ مطابق ماده ۸ این طرح، بانک مرکزی مکلف است ظرف دو سال پس از تصویب این قانون، با استفاده از زیرساخت‌های موجود تمهیداتی را فراهم کند تا امکان استعلام آخرین وضعیت اعتباری صادرکننده چک شامل سقف اعتبار مجاز و سابقه چک برگشتی در سه سال اخیر و میزان مانده تعهدات چک‌های تسویه نشده را برای دریافت‌کننده به صورت آنی میسر گردد.

۵_ صدور اجرائیه علیه صادرکننده چک برگشتی از مسیر حقوقی بدون رسیدگی قضایی؛ مطابق ماده ۹ طرح، دادگاه مکلف است بنا به درخواست دارنده چک در خصوص استیفاء مبلغ چک و خسارات مذکور، در صورت وجود شرایط زیر حسب مورد علیه صاحب حساب، صادرکننده یا هر دو اجرائیه صادر نماید.

الف) در متن چک، وصول وجه آن منوط به تحقق شرطی نشده باشد؛ ب) در متن چک قید نشده باشد که چک بابت تضمین انجام معامله یا تعهدی است؛ ج) گواهی عدم پرداخت به جهت موضوع ماده ۱۴ (مطابق ماده ۱۴ قانون صدور چک صادرکننده چک یا ذینفع با قائم‌مقام قانونی آن؛ ها با تصریح به اینکه چک مفقود یا سرقت یا جعل شده یا از طریق کلاهبرداری یا خیانت؛ درامانت یا جرائم دیگری تحصیل شده می‌تواند کتباً دستور عدم پرداخت وجه چک را به بانک بدهد. د) حداقل مدت ۱۰ روز از تاریخ صدور گواهی عدم پرداخت سپری شده باشد؛ از تاریخ ابلاغ اجرائیه، صادرکننده باید ظرف ده روز ترتیبی برای پرداخت دین خود بدهد یا مالی معرفی کند که اجرای سند را میسر گرداند. در غیر این صورت اجرای احکام دادگستری با استفاده از راهکارهای مذکور در؛ قانون نحوه اجرای محکومیت؛ های مالی؛ نسبت به استیفاء مبلغ چک اقدام می‌کند.

اگر صادرکننده یا قائم‌مقام قانونی دعاوی از قبیل مشروط یا بابت تضمین بودن چک و یا اینکه چک از طریق کلاهبرداری یا خیانت؛ درامانت یا جرائم دیگری تحصیل شده، در مراجع قضایی اقامه کند، اقامه دعوی مانع از جریان عملیات اجرایی نخواهد شد مگر در مواردی که مرجع قضایی دلایل ارائه شده را قوی ارزیابی نموده یا از اجرا سند

مذکور ضرر جبران‌ناپذیر وارد گردد که در این صورت با اخذ تأمین مناسب قراری دایر به توقف عملیات اجرایی صادر می‌کند.

با تصویب این طرح در مجلس شورای اسلامی و اجرای کامل مفاد آن شاهد، بهبود فضای کسب و کار، افزایش درآمد‌های مالیاتی دولت، کاهش چشمگیر صدور چک‌های بلا محل، کاهش ورودی پرونده‌های قضایی مربوط به چک، کاهش ریسک انجام معاملات اعتباری و افزایش رونق در شرایط رکودی فعلی رفع موضوعیت برخی جرائم مانند جعل و سرقت چک و همچنین پولشویی به وسیله چک خواهیم بود.